

Handreikingen Publieke Ruimte voor een inclusieve stad

Stelregels

De fysieke ruimte

Bewegen door de stad

De rol van de gemeente

Diversiteit in plekken - Aanbod:

Inclusiviteit bestaat bij de gratie van exclusiviteit. Een palet aan diverse en exclusieve plekken werkt beter dan elke openbare ruimte voor iedereen interessant trachten te maken.

In een inclusieve stad zijn er op fietsafstand van elke woning verschillende uitgesproken openbare ruimten te vinden die passen in de vier kwadranten van het assenstelsel ontmoeten vs. solitair en actief vs. rust.

Diversiteit in plekken – Left-over spaces:

Houd oog voor het belang van minder aangeharkte plekken. Een trapveldje voor jongeren verdient misschien geen schoonheidsprijs maar biedt wel plek aan gezamenlijk gebruik. Ook de niet gedefinieerde ruimte, de kliekjes, hebben een functie. Zij bieden de omwonenden de mogelijkheid voor tijdelijk gebruik en voor verbinding.

In een inclusieve stad is niet elke ruimte dichtgetimmerd en ontworpen, er is ruimte voor toeval.

Financiële inclusiviteit:

Inclusiviteit is alleen mogelijk als we uitgaan van het feit dat ook zonder portemonnee op zak een ruimte kwaliteit heeft. Een plein met enkel hippe koffietentjes is alleen leuk als je € 3,80 voor een cappuccino kan betalen.

Een openbare ruimte is niet alleen te beleven als je het kunt betalen. Evenementen die een openbare ruimte afsluiten tenzij ervoor wordt betaald (Proef!) dienen vermeden te worden. Evenementen die waarde toekennen ook zonder dat men hoeft te betalen (Spoffin) verdienen aanmoediging.

Functionele diversiteit in de stad:

De monoculturele gebouw- en gebiedsontwikkelingen uit het verleden hebben geleid tot goed controleerbare openbare ruimte maar niet tot interessante ontmoetingsplekken. Diversiteit zorgt voor botsingen van culturen en toevallige ontmoetingen. Dat is niet eng of een risico, hierdoor ontstaat er ook meer begrip voor andere stadsgebruikers, een levendiger 24-uurs gebruik en mogelijkheden tot lokale circulaire economieën.

Stuur op gebieden en gebouwen met een gelaagde diversiteit. Voor ontwikkelaars is dit een lastigere propositie. Zorg voor ondersteuning en wisselgeld vanuit de gemeente.

Ontmoeten in de stad vs. geborgen thuis:

Mensen kunnen niet continu openstaan voor ontmoeting en mensen om zich heen. Sociale interactie werkt alleen als de geborgenheid van de eigen woon- en buitenruimte goed is geregeld.

Gebouwen hebben geborgen leef- en buitenruimten daar waar ze niet aan de openbare ruimte grenzen en keren de blik naar buiten waar dat kan.

Welkom zijn en welkom heten:

Zoek een balans tussen het communiceren van uitnodiging en controle/veiligheid. Communicatie vanuit verwelcoming roept andere associaties op dan ver- en gebodsborden. Bordjes met cameratoezicht roepen bij de een gevoel van veiligheid op en bij de andere juist het tegenovergestelde.

Communicatie in de openbare ruimte drukt een grote stempel op de beleving ervan. Vraag advies over de communicatie en het ontwerp van openbare signing.

Veiligheid voor elke snelheid:

Op de plekken waar mensen bewegen door de stad, of dat nu wandelend, fietsend, met de auto of de vervoersmiddelen van de toekomst zijn, staat veilig thuiskomen voorop.

Routes door de stad hebben de overzichtelijkheid die past bij de snelheid van bewegen en zijn goed verlicht en in zicht (ogen op de straat)

Visie vs. Participatie:

De gemeente heeft de taak om de grote lijn uit te zetten en deze visie vast te houden. Wat goed is voor de stad als geheel is niet altijd het beste voor de straatbewoners die hun ideeën verwezenlijkt willen zien. Daarnaast bestaat er een participatie-elite: over het algemeen zijn het vaak dezelfde mensen die meedoen. Te veel nadruk op burgerparticipatie leidt tot nieuwe ongelijkheid tussen stadsbuurten. Per wijk moet een balans worden gevonden tussen initiatieven vanuit overheid, semi-overheid en particulieren.

Ontwikkel een sterke visie als gemeente. Zonder sterke visie wordt je een speelbal op een zee van bewonersinitiatieven. De visie kan gevoed worden door intensief bevragen van de stadsbewoners. Per project: Bedenk vooraf hoe diep het participatieproces mag gaan en communiceer dit duidelijk.

Visie vs. Commercie:

Er is een sterke visie van de gemeente nodig om de zeggenschap over de openbare ruimte te behouden, of terug te veroveren op de particuliere ondernemers en bezoekers. Het massatoerisme heeft in veel Europese en Nederlandse steden al een vorm aangenomen die de publieke ruimte schaadt.

Ontwikkel een sterke visie als gemeente, waarbij het vrijemarktdenken niet domineert. Zonder sterke visie leidt grootschalig toerisme tot afbreuk van de publieke ruimte en van de leefbaarheid van de stad als geheel.

Meekoppelkansen bij groot onderhoud en herinrichting: Kwaliteitsverbetering

Door opgaven te koppelen liggen er mooie kansen voor kwaliteitsverbetering. Tal van opgaven spelen en bieden kansen en randvoorwaarden: (water)veiligheid, duurzaamheid, klimaatadaptatie, landschap/groen, leefbaarheid, economie, sociale structuur en cultuurhistorie. De gemeente heeft hierin een belangrijke coördinerende rol.

Pak de kansen bij grotere onderhoudswerkzaamheden of herontwikkelingen, ontwikkel als gemeente vooraf een visie over de meekoppelkansen voor de hele stad. De tijd die per project beschikbaar is, is daarvoor te kort.

Meekoppelkansen bij groot onderhoud en herinrichting: Place- en kwartiermakers

Fysieke ingrepen zoals grootschalige woningverduurzaming of vernieuwing van het rioolstelsel bieden veelal naast overlast in de wijk ook reuring en aanleiding voor sociale ontmoeting. Met kleine voorzieningen zoals een bankje, of een schepje en een emmer is de opgebroken straat ook ineens een moment van saamhorigheid. Daarnaast zien bewoners soms verrassende mogelijkheden voor (dubbel)gebruik. Schat dit op waarde.

Betrek placemakers bij grotere onderhoudswerkzaamheden of herontwikkelingen de buurt. Persoonlijk contact met placemakers zorgt voor de vertaling van ideeën en frustraties van omwonenden naar een verrijking van de stad.

Initiatiefnemers vs. eigenaarschap van de openbare ruimte

Het stimuleren van eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor de eigen omgeving heeft naast heel veel positieve eigenschappen ook een duistere kant. Mensen die zich eenmaal gaan ontfermen bijvoorbeeld over een stukje groen kunnen het daarna vaak niet meer loslaten.

Wees duidelijk over de verwachtingen. Tijdelijk invulling mogen geven aan een stuk openbare ruimte betekent niet dat men eigenaar is geworden. Leg de afbakening goed vast, maar leg ook vast op welk voordeel de initiatiefnemer mag rekenen.